

Aan de raad van de gemeente Lingewaard

Onderwerp	Actualisatie archeologische waardenkaart
Portefeuillehouder	Th. Janssen
Zaaknummer collegevoorstel	224374

Onderwerp

Vaststellen van de geactualiseerde archeologische waarden- en beleidskaart gemeente Lingewaard.

Beslispunten

1. de geactualiseerde archeologische waarden- en beleidskaart gemeente Lingewaard als vervanger van de huidige kaarten vast te stellen;
2. de grenzen van de onderzoeksverplichting zoals aangegeven in het raadsvoorstel in de paragraaf "Archeologisch beleid" vast te stellen.

Samenvatting

Bij het opstellen van ruimtelijke plannen, zoals bestemmingsplannen, moet rekening gehouden worden met in de grond aanwezige dan wel te verwachten archeologische waarden. De gemeente heeft een kaart opgesteld waarin deze waarden zijn aangegeven, de archeologische waardenkaart. De verwachtingswaarde is via de archeologische beleidskaart vertaald naar een onderzoeksplicht ten aanzien van de archeologie. Deze kaart moet geraadpleegd worden bij het opstellen van ruimtelijke plannen. Regelmatig worden onderzoeken gedaan welke nieuwe informatie en inzichten op archeologische gebied opleveren. Na tien jaar is het dan ook tijd voor een actualisatie van de archeologische waardenkaart die dateert uit 2009.

Inleiding

Bij het opstellen van ruimtelijke plannen, zoals bestemmingsplannen, moet rekening gehouden worden met in de grond aanwezige dan wel te verwachten archeologische waarden. De gemeente heeft een kaart opgesteld waarin deze waarden zijn aangegeven, de archeologische waardenkaart. Regelmatig worden archeologische onderzoeken gedaan. Dat levert vaak nieuwe informatie over en meer inzicht in de wijze waarop het gebied door de mens is gebruikt. Deze nieuwe informatie en inzichten zijn belangrijk voor de archeologische waarde. Het is daarom gewenst de archeologische waardenkaart regelmatig te actualiseren. De huidige archeologische waardenkaart is 10 jaar oud (2009). Daarom is een geactualiseerde kaart opgesteld.

Actualisatie archeologische waardenkaart

Aan RAAP Archeologisch Adviesbureau heeft de gemeente opdracht gegeven de archeologische waardenkaart te actualiseren. De actualisatie betreft het bijwerken van de bestaande archeologische kaart uit 2009, alsmede het bijwerken van de achterliggende databestanden met nieuwe/aanvullende archeologische, historische en landschappelijke gegevens en inzichten. De geomorfogenetische gegevens (landschapsvormen en vroegere menselijk grondgebruik) zijn op een apart kaartblad verwerkt. Nieuw is dat de kaart is aangevuld met elementen van oorlog en defensie. Tevens is het datamodel voor de verwachtingslaag van de kaart aangepast aan een regionaal karteringsmodel dat in samenspraak met de regioarcheoloog voor de regio Arnhem is opgesteld. Daarmee is bereikt dat de kaartgrenzen tussen regiogemeenten op elkaar aansluiten.

Verder heeft de actualisatie vanuit een bredere cultuurhistorische en ruimtelijke analyse plaatsgevonden ten opzichte van de inventarisaties uit 2009. Gebouwde objecten op historisch topografische kaarten en

manuscriptkaarten zijn geïnventariseerd, begrensd en gewaardeerd in de context van archeologie. Hierbij is aansluiting gezocht bij de Cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente welke zich richt op waardering van bouw en gebiedshistorie. Alle locaties waarvan vastgesteld is dat er (mogelijk) waardevolle cultuurhistorische resten boven- of ondergronds aanwezig zijn of in potentie bewaard zijn gebleven, zijn vertaald naar een archeologische beleidskaart. Op de beleidskaart zijn de archeologische waarden en verwachtingen beleidsmatig vertaald zodat ze in het ruimtelijk beleid van de gemeente Lingewaard kunnen worden opgenomen en als basis kunnen dienen bij de gemeentelijke vergunningverlening. Bij de actualisatie zijn als adviseurs betrokken geweest de adviseur Bodem en Archeologie bij de ODRA en de regionaal archeoloog.

De concept-archeologische waardenkaart is voorgelegd aan de historische kringen. Hun opmerkingen en aanvullingen op de inhoud van de kaart zijn in de kaart verwerkt.

Beoogd effect

De archeologische waardenkaart 2009 vernieuwen en actualiseren waardoor een meer adequate doorvertaling van de archeologische waarden naar de ruimtelijke plannen mogelijk is.

Argumenten

1.a. Waarom een archeologische waardenkaart?

Door vaststelling van de waardenkaart voldoet de gemeente aan landelijke regelgeving. De kaart heeft op zich geen juridische status. Bij de vaststelling van o.a. een bestemmingsplan dient altijd rekening te houden met in de grond aanwezige dan wel te verwachten archeologische waarden. Het is daarom belangrijk zicht te hebben op de archeologische waarden. Een archeologische waardenkaart geeft dat inzicht. Met de informatie op deze kaart is het mogelijk bij ruimtelijke besluitvorming het archeologische belang af te wegen tegen de andere belangen, waarbij in ruimtelijke plannen de archeologische waarden een juridische status krijgen.

Overigens dienen, door het in januari 2012 gewijzigde Besluit ruimtelijke ordening, naast archeologie ook de overige cultuurhistorische waarden (historische bouwkunst, cultuurlandschap, historische ecologie, aardkundige waarden) in het bestemmingsplan aandacht krijgen.

1.b. Waarom de archeologische waardenkaart actueel houden?

De archeologische waardenkaarten betreffen momentopnamen. Het is de weergave van de stand van zaken, zoals die op het moment van de vervaardiging van de kaarten voorhanden was. Meerdere malen per jaar worden er in de gemeente nieuwe archeologische vondsten gedaan. Ook worden er regelmatig archeologische onderzoeken uitgevoerd die meer inzicht bieden in de wijze waarop het gebied door de mens is gebruikt. Op basis van nieuwe onderzoeksresultaten moeten de heersende wetenschappelijke theorieën soms worden bijgesteld. Dit heeft tot gevolg dat de archeologische waardenkaart verouderd. Om te anticiperen op nieuwe onderzoeksresultaten en wetenschappelijke theorieën wordt voorgesteld om vijfjaarlijks een evaluatie van de archeologische kaarten te laten plaatsvinden. Indien nodig worden de kaarten herzien.

Archeologisch beleid

De geactualiseerde archeologische waarden- en verwachtingskaart is voor de toepassing op beleidsmatig, gemeentelijk niveau 'vertaald' naar een beleidskaart (opgenomen in bijlage 2).

Om aan de wettelijke taak te voldoen wordt voor de terreinen met gewaardeerde archeologische resten (waarde-archeologie 1), de terreinen met archeologische resten (waarde-archeologie 2 en 3) en de archeologische verwachtingsgebieden (waarde-archeologie 4, 5, 6 en 7) aanbevolen deze op te nemen in het gemeentelijk bestemmingsplan (aanduiding op de kaart en vermelden in de toelichting).

Van de zones binnen waarde-archeologie 1, 2 en vaak ook 3 is vastgesteld dat er archeologische resten aanwezig zijn; in het geval van zones binnen waarde-archeologie 4, 5, 6, of 7 is dit niet vastgesteld maar kan worden aangenomen dat er in meer of mindere mate archeologische resten te vinden zijn.

Op de archeologische beleidskaart staat kort aangegeven wat het gewenste beleid is ten aanzien van de onderzoeksverplichting. Omdat de onderliggende gegevens op kaartbijlage 3 en de daarbij horende

gegevens(bestanden) een zodanig gedetailleerd schaalniveau hebben, kan dat op perceelsniveau aangegeven worden. Landelijk regelgeving stelt dat initiatiefnemers van projecten die groter zijn dan 100 m² een archeologische onderzoeksplicht hebben. Afwijking van de ondergrens van 100 m² is zowel in opwaartse als in neerwaartse zin mogelijk. Deze bevoegdheid ligt bij de gemeenteraad, zie Monumentenwet 1988, artikel 41a (overgangsrecht naar Omgevingswet). Op gezag van de regionaal archeoloog is in samenspraak besloten de hieronder in het tekstkader aangegeven oppervlakte- en dieptematen per categorie te hanteren. Deze oppervlakte- en dieptematen komen grotendeels overeen met wat in de regio Arnhem gebruikelijk is, maar zijn iets verruimd ten opzichte van de huidige vrijstellingsgrenzen.

Wij leggen deze waarden, opgenomen in onderstaande tabel, ter vaststelling aan de gemeenteraad voor.

Uitgangspunten archeologiebeleid (incl. onderzoeksverplichting) per categorie

Terreinen met gewaardeerde archeologische resten

- Waarde-Archeologie 1: behouden en beschermen in huidige staat; bij planvorming is besluitname door het bevoegd gezag wettelijk verplicht (bevoegd gezag is de gemeente);

Terreinen met niet-gewaardeerde archeologische resten

- Waarde-Archeologie 2: terreinen van archeologische waarde (TAW-terreinen). Bij bodemingrepen **dieper dan 30 cm** beneden maaiveld en ongeacht de omvang van de ingreep vroegtijdig waardestellend archeologisch vooronderzoek conform KNA;
- Waarde-Archeologie 3: Zeer hoge verwachting; historische dorpskernen, oude woongronden en overige terreinen van archeologisch belang. Bij bodemingrepen dieper dan 30 cm beneden maaiveld en groter dan **50 m²** (was 30 m²) vroegtijdig waardestellend archeologisch vooronderzoek conform KNA;

Archeologische verwachtingsgebieden

- Waarde-Archeologie 4: Hoge verwachting; inventariserend archeologisch onderzoek is verplicht als de oppervlakte van de ingreep **groter is dan 200 m²** (was 100 m²) én de diepte van de ingreep **dieper reikt dan 30 cm -Mv**;
- Waarde-Archeologie 5: Middelmattige verwachting; inventariserend archeologisch onderzoek is verplicht als de oppervlakte van de ingreep **groter is dan 1000 m²** (was 500 m²) én de diepte van de ingreep **dieper reikt dan 30 cm -Mv**;
- Waarde-Archeologie 6: Lage verwachting; inventariserend archeologisch onderzoek is verplicht als de oppervlakte van de ingreep **groter is dan 10.000 m²** (was 5.000 m²) én de diepte van de ingreep **dieper reikt dan 30 cm -Mv**;
- Waarde-archeologie 7: Rivierbed van de Waal en Neder-Rijn. inventariserend archeologisch onderzoek is verplicht als de oppervlakte van de ingreep **groter is dan 10.000 m²**.

De archeologische beleidskaart is na vaststelling weer actueel en kan daarmee ook als onderlegger worden gebruikt voor het Omgevingsplan na invoering van de Omgevingswet. De verlaging van onderzoeksverplichting op basis van nieuwe ontwikkelingen past in de geest van de Omgevingswet.

Archeologie en bestemmingsplannen

Bij (nieuwe) ruimtelijke ontwikkelingen moet rekening worden gehouden met het geldende archeologiebeleid (en bijbehorende archeologische waardenkaart). Dit is wettelijk vastgelegd. Zie o.a. Besluit ruimtelijke ordening.

De archeologische waardenkaart 2009 is vertaald in de geldende bestemmingsplannen. In het buitengebied zijn de verschillende waarden die zijn vastgelegd in de nu geldende waardenkaart één op één overgenomen op de verbeelding van het bestemmingsplan.

In de komplannen is omdat dit een beheerplan is en er geen grootschalige nieuwbouw plaatsvindt, een andere methode toegepast. Hier zijn uitsluitend de bekende archeologische monumenten beschermd door middel van een dubbelbestemming.

Als een vergunning wordt aangevraagd moet deze worden getoetst aan de regels van het bestemmingsplan. Een wijziging van de archeologische waardenkaart doet daar niet aan af. De geactualiseerde archeologische waardenkaart zal, om deze ook juridische te vertalen ook vertaald moeten worden in het bestemmingsplan. Dit zal worden meegenomen met de herzieningsronde van bestemmingsplannen. Van belang hierbij is, dat er een goed inzicht bestaat in de verschillen tussen de huidige en de nieuwe kaart. De verschillen in de gebieden met archeologische waarden in 2009 en in 2021 zijn visueel gemaakt op een bij het voorstel gevoegde kaart (bijlage 3).

Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen zal wel direct worden getoetst aan de nieuw vast te stellen archeologische waardenkaart.

Budget

Het opstellen van de archeologische waardenkaart heeft plaatsgevonden binnen het daarvoor bestemde budget.

Communicatie en participatie

De kaart is besproken in de Commissie Omgevingskwaliteit op 11 november 2020.

De kaart is voorgelegd aan de historische kringen. Opmerkingen en aanvullingen van deze organisaties zijn verwerkt in de voorliggende kaarten.

Voortgang

De archeologische waardenkaart en de daarbij in de beleidskaart aangegeven grenswaarden voor onderzoeksverplichting zullen zal ter vaststelling voorgelegd worden aan de Raad.

Bijlagen

1. RAAP-rapport 3878 – Archeologie in de gemeente Lingewaard. Actualisatie van de archeologische waarden- en verwachtingenkaart
2. Kaarten: geomofogenetische kaart, archeologische waardenkaart oost, archeologische waardenkaart west, archeologische beleidskaart.
3. Kaart: vergelijking gebieden archeologische waarden 2009 en gebieden archeologische waarden 2021
4. Concept Raadsbesluit.

Bemmel, 17 augustus 2021

burgemeester en wethouders van Lingewaard,
de secretaris, de burgemeester,

drs. I.P. van der Valk

dr. P.T.A.M. Kalfs